

Verlag docentenbespreking vwo-examen Nederlands 2018

Het volgende verslag is de neerslag van een voorbespreking en de landelijke examenbespreking in Utrecht op 23 mei 2018, waarbij zo'n vijftig docenten Nederlands uit het hele land aanwezig waren. Een belangrijke opmerking vooraf: dit document vervangt niet het correctievoorschrift van het CvTE. Het biedt alleen houvast bij de correctie van open vragen. Het officiële antwoordmodel van het CvTE dient te allen tijde te worden gevolgd. Eventuele kritiepunten ten aanzien van het eindexamen kunnen aan het CvTE worden gemeld.

Algemene opmerkingen

- Vakspecifieke regels gaan boven de algemene regels uit het cv.
- Wat te doen met overschrijffouten? Dit zijn spelfouten.
- Spelfouten in namen: niet fout rekenen (staan niet in het Groene Boekje).
- Als een leerling in een volledige zin antwoordt, terwijl dat niet gevraagd is, moeten de spellingsregels gerespecteerd worden (hoofdletter aan het begin).
- Telegramstijl versus onvolledige zin
Als het antwoord grammaticaal goed aansluit op de vraagstelling, dan is het geen telegramstijl zijn. Zie ook septembermededeling. Bij twijfel: overleg met de tweede corrector.
- Goed element op de goede plaats verdient een punt, ook als de redenering daardoor niet klopt. Uitzondering geldt als er expliciet in het cv wordt aangegeven dat er een bepaald verband moet zijn (is niet zo in dit examen).
- Citaten wanneer er niet om wordt gevraagd: als de leerling antwoordt in citaten (aanhalingstekens, eerste en laatste twee woorden of volledig overgeschreven), check dan de Vakspecifieke informatie (laatste pagina's). Daar staat in dat dat bij argumentatieschema's is toegestaan:
"Mag citeren (door middel van slechts de eerste twee woorden en laatste twee woorden) in een argumentatieschema?"
 - *Citeren mag, tenzij de vraag anders aangeeft."*

Vakspecifieke informatie (septembermededeling):

https://www.examenblad.nl/vakspecifiek/vakspecifieke-info-nederlands-havo-6/2018/havo/f=/info_Nederlands_havo_ce_2018_def.pdf

LET OP:

- De gegeven antwoorden in dit verslag zijn VOORBEELDEN die besproken zijn, evenals de soms genoemde puntentelling. Een uitputtende lijst is hier niet het doel en is onmogelijk. **Weeg dus zelf af of een antwoord te beschouwen is als een goed alternatief/synoniem.**
- Antwoorden die echt afwijken van het cv en die je op basis van artikel 3.3 zou kunnen goedkeuren, hebben we niet in het verslag opgenomen. Gebruik 3.3 op een gepaste manier in overleg met de tweede corrector.

Algemene indruk van het examen

In verband met de tijd hebben we dit punt woensdag niet besproken. Graag op het forum reageren, sbnlevendetalen.forum2go.nl (aanbevolen browser Internet Explorer of Edge), dan kunnen we de reacties terugkoppelen aan het CvTE.

Bespreking van de open vragen

Vraag 4:

- Dat Hawking waarschuwing terecht is, hoeft er niet expliciet bij. Je kunt het CV lezen als (Dat is betreuenswaardig, want) we moeten wel serieus omgaan met deze/genoemde problemen.
- Uit het antwoord moet duidelijk blijken dat de problemen door de associatie met sciencefiction niet serieus genomen worden.
- 'niet geloofwaardig vinden' is een goede parafrase van 'niet serieus nemen'

Mogelijke antwoorden:

1. De oplossing wordt afgedaan als sciencefiction: het gaat om het probleem, niet om de oplossing
Op
2. Sciencefiction is een vergevorderde vorm van technologie, dit is volgens de tekst juist het gevaar voor de wereldbevolking. Op want niet waarom het betreuenswaardig is.
3. Hawkings snijdt het gevaar dat robots voor de mensheid vormen aan, maar ontkracht zijn waarschuwing door een onrealistische oplossing. 1p
4. Sciencefiction is nep dus het maakt zijn argument zwak = 1p
5. Het is betreuenswaardig omdat de robots daadwerkelijk een bedreiging vormen voor de mens.
Op

Vraag 8:

- Het antwoord bij bolletje 1 (voor de slash) is een herhaling van de vraag: **niet meetellen bij de woorden** (wel een punt natuurlijk)
- Varianten op opmerkelijk etc: tegenstrijdig, niet logisch, cynisch, belachelijk, krom etc. Veel varianten, oordeel zelf.
- 'Juist' of 'zelfs' zijn voldoende omdat ze de tegenstrijdigheid weergeven. Ook deze woorden geven aan dat het opmerkelijk is.
- De studie filosofie i.p.v. de faculteit opheffen is correct

Mogelijke antwoorden:

1. De universiteit is vernoemd naar een filosoof, terwijl het bestuur de filosofiefaculteit wil opheffen. Ze wordt dus niet meer als iets belangrijks gezien. *1p, bolletje 2 zit er niet goed genoeg in.*
2. Die universiteit wil juist de faculteit filosofie opheffen. Filosofie is echter een van de studies die volgens de schrijver belangrijk is en dat benadrukt hij door Erasmus te noemen als naamdrager van de universiteit. *1p, bolletje2 zit er niet goed genoeg in.*
3. Dat de universiteit naar een filosoof genoemd wordt geeft aan hoe belangrijk hij is geweest, dat maakt extra duidelijk hoe erg/wrang het is dat men filosofie nu zo onbelangrijk vindt dat men de faculteit opheft. 2p
4. De Rotterdamse universiteit is vernoemd naar een groot filosoof. Desondanks wil de Erasmus Universiteit Rotterdam de faculteit filosofie opheffen. 2p

Vraag 9:

Bolletje 1:

Het moet duidelijk zijn dat er zwaar bezuinigd wordt, dus een of andere aanduiding die overeenkomt met radicaal. 'Verdwijnen' is niet goed genoeg, want daar zit geen 'pijn' in.

- Er wordt zwaar / al jarenlang bezuinigd op de geesteswetenschappen. 1p
- 'snijden in' is een goede parafrase van 'radicaal bezuinigen'.
- 'geesteswetenschappen' of 'studies met maatschappelijk belang/laag privaat rendement, hoog maatschappelijk rendement' expliciet noemen. Alleen filosofie is niet voldoende (voorbeeld).
- Er worden allerlei geesteswetenschappelijke studies opgeheven. Op (te zwak)

Bolletje 2:

- Studies met een maatschappelijk belang zijn dikwijls oninteressant voor het bedrijfsleven. 1p
- Er wordt niet gekeken naar het maatschappelijk belang van deze opleidingen. 1p

Bolletje 3:

Het antwoord moet een equivalent van dramatisch bevatten, het moet écht erg zijn.

- Dit is een slechte zaak / erg /ongewenst. 1p Veel varianten mogelijk. Oordeel zelf.

Vraag 10:

- 'maatschappelijk' moet echt genoemd worden bij belang/waarde.
- 'positieve externe effecten' is hetzelfde als 'maatschappelijk belang'.
- 'Culturele waarde' i.p.v. 'maatschappelijke waarde' is niet goed, te smal.
- 'Economische' i.p.v. 'bedrijfseconomische': geen probleem.

Enkele voorbeelden

- Men weet wat het kost om te studeren, maar men weet niet meer wat de maatschappelijke waarde van een studie is. Op, vooral het eerste deel is te zwak.
- Men weet welke studies economisch lucratief zijn voor een land, maar niet welke studies culturele winst zijn. Op te specifiek onderscheid tussen de verschillende studies, het gaat niet alleen om de opbrengst van lucratieve studies.
- Men weet wat de studies bedrijfseconomisch kosten, maar het maatschappelijk belang wordt niet onderkend. 1p

Vraag 11

Spelling: hogeropgeleiden en hoger opgeleiden mag allebei

Bolletje 2:

- Intellectuele vorming is niet alleen van persoonlijk belang, maar ook van economisch belang. Het antwoord impliceert dat een opleiding met een hoog maatschappelijk rendement zorgt voor intellectuele vorming. 1p
- Intellectuele vorming is ook een vorm van maatschappelijke welvaart. *Op, want er wordt niet gezegd dat universiteiten ervoor zorgen.*

Bolletje 3:

- Die opleidingen zijn nu, in tijd van meer politieke onrust, meer gewild. *Op, te weinig argumentatie, namelijk de kennis van taal en cultuur.*
- Ten derde neemt nu de politieke instabiliteit in veel landen toe, waarbij mensen die deze opleidingen gevolgd hebben nuttig ingezet kunnen worden. *Op, te weinig argumentatie*

- 'Veiligheidsdiensten t/m het bedrijfsleven vragen om' i.p.v. 'Er zijn hogeropgeleiden nodig' = goed. Eén van de groepen/instanties noemen is te specifiek.
- *Mensen* i.p.v. hogeropgeleiden in combinatie met vreemde talen/culturen is goed.

Vraag 17

- Studenten / wetenschappers zijn inwisselbaar
- Zelfde geldt voor beta's en ingenieurs

Streepje 1:

- De geesteswetenschappers zijn niet echt op aan het raken: goede parafraze van het tweede alternatief, ironisch geformuleerd.
- Er zijn meer filosofiestudenten dan wiskundestudenten: te specifiek
- Gelukkig zijn er meer communicatiewetenschappers dan natuurkundigen - ook te specifiek

Streepje 5:

Scheikunde werd ook samengevoegd – te specifiek

Streepje 6

Niet één universiteit met een filosofiecurriculum houdt daarvoor een hele faculteit draaiende. *Op, want geen op zichzelf staand argument, maar in het verlengde van de zin ervoor (r12-14).*

Vraag 19

- Het is niet helemaal helder wat een woordgroep is. Bij streepje 1 staat een lange aaneengesloten reeks woorden. Het laatste antwoord in het cv is een hoofdzin. Iets ruimere citaten zijn dus goed te rechtvaardigen.
- Te krappe citaten missen soms de ironische toon, maar sommige antwoorden kunnen ook net weer wat krappere dan in het cv.
- Twee aan elkaar geplakte citaten tellen als 1 antwoord.

Ook goed:

- de geschiedkundige daarover dan een aantal oude koeien uit de sloot trekt (juist sterk door de combinatie geschiedkundige – oude koeien)
- Oude koeien
- voor iemand die zijn hele leven heeft doorgebracht op een eenzaam eilandje wijsbegeerte
- Gelukkig zijn er voor elke wiskundige vier communicatiewetenschappers beschikbaar
- aan de zijlijn over het hele gebeuren: goed, toevoeging maakt het niet fout.
- (Hun eigen) vakje = wel ironisch
- De filosoof aan de zijlijn die over het hele gebeuren een aantal 'Grote Vragen' stelt (telt dan als 1 antwoord)
- (dus) dat moet goed komen (dus zonder 'dus')
- (een) leger
- (het) eenzame eilandje

Niet goed:

- academische hokjes: niet ironisch
- het hele gebeuren: niet echt ironisch
- Binnen de lijntjes = te weinig
- Zijlijn = te krap

Vraag 20:

Bolletje 1:

- wetenschappers i.p.v. bèta-wetenschappers is niet goed want te algemeen
- ingenieurs i.p.v. bèta's niet goed, het is een opsomming (ingenieurs, scheikundigen, wiskundigen)

Bolletje 2:

- Vrijwel niemand noemt 'het wordt hoog tijd'. Parafrases als 'het is goed dat...' of 'Geesteswetenschappers (zouden...) moeten' impliceren voldoende dat het hoog tijd wordt dat...
- De geesteswetenschappers zouden eens naar Delft en Eindhoven moeten gaan. Daar vinden tenminste boeiende dingen plaats. (samenvatting versus voorbeeldgebruik, los van de tekst is dit niet duidelijk)
- Bezuinigen moeten toegejuicht worden, want dan ontstaat een brede bachelor = 1p. De bezuinigen toejuichen mag er wel bij staan, als de kern 'brede bachelor' maar genoemd wordt.

Vraag 21:

Tekst 1:

Volgens tekst 1 zijn de geesteswetenschappen nodig om ervoor te zorgen dat de mens de technologie in de hand houdt. 1p

Tekst 2:

Volgens tekst 2 zijn de geesteswetenschappen van groot maatschappelijk belang. 1p

Tekst 3:

Je kunt 'rol' opvatten als 'welke betekenis zouden de geesteswetenschappen voor de wetenschap en samenleving moeten hebben'. Het gaat immers om de rol die "wordt toegekend". Het antwoordmodel zit echter in de richting van de omvang van de rol die de geesteswetenschappen nu spelen. Vanuit de eerste opvatting is het volgende antwoord logisch: De geesteswetenschappen moeten ten dienste staan van de betawetenschappen om na te denken over wat innovaties en ontwikkelingen betekenen voor de fundamentele vragen over het bestaan.

Het CvTE is verzocht om een aanvulling op het correctievoorschrift.

- Geesteswetenschappen zijn overbodig omdat betawetenschappers voor zichzelf kunnen denken. Op, 'overbodig' gaat veel verder dan 'is overgenomen door'.

Vraag 25

Punt 1

- Het antwoord moet de ernst van de situatie uitdrukken, een equivalent van bedreigen/sterven uit/radicaal snijden. 'verdwijnen' is bijvoorbeeld een voldoende alternatief voor 'uitsterven'.
- 'geesteswetenschappen' moeten genoemd worden of de combi 'studies met laag privaat en hoog maatschappelijk rendement'

Punt 2

- Te lezen als 'wie of wat'. 'het Nederlandse onderwijsbeleid' is een voldoende alternatief voor bestuurders/beleidsmakers.
- Veel leerlingen voegen nog het een en ander toe bij punt 2 (veroorzaker van het probleem), bijv: 'het bedrijfseconomisch fatalisme van universiteiten en beleidsmakers' of 'de politiek en universiteitsbestuurders letten alleen op de economische waarde van studies'. Dit maakt de antwoorden niet fout, dus het mag erbij.

Punt 3

- Meer subsidie voor de minder marktgerichte opleidingen en minder subsidie voor de marktgerichte opleidingen. 1p, wat concreter geformuleerd maar wel correcte parafrase van 'een ander soort financiering'

Punt 5

Belangrijk is dat het vervagen van grenzen uit het antwoord blijkt.

- De bezuinigingen bij geesteswetenschappen toejuichen. *Op, want geen oplossing.*
- Het inzien dat het schrappen van geesteswetenschappen de grenzen tussen studies laat vervagen en dus positief is. 1p
- Vragen aan de geesteswetenschappers om in de trein richting Delft, Twente en Eindhoven te gaan. *Op, want niet duidelijk of de leerling begrijpt waarom de trein die kant op moet.*

Vraag 27

- De drie elementen in het antwoord zijn allemaal relevant voor 2p: de leerling moet uitgaan van de eerste zin van alinea 3 en daaraan toevoegen wat die cruciale rol van de docent precies is. Het aspect van de houding / verwachting evenals de ontwikkeling van de leerlingen moeten tot uitdrukking komen in het antwoord.

Voorbeelden:

- Door leerlingen sterk te motiveren verbetert hun inspanning waardoor uiteindelijk ook de prestaties zullen verbeteren. *Op, want er wordt niet expliciet gezegd dat docenten dit moeten doen (kunnen bijv ook ouders zijn).*
- Uit hersenonderzoek blijkt dat het IQ ontwikkelbaar is en dat gerichte oefeningen leiden tot prestatie. *Op*
- IQ is ontwikkelbaar. Docenten hebben invloed op leerlingen door deze opvatting te uiten of niet. 2p
- Docenten beïnvloeden de prestaties van leerlingen mede door hun insteek of talent bepalend is. *Op, ontwikkeling ontbreekt*
- Docenten die weten dat IQ ontwikkelbaar is, motiveren hun leerlingen wat zorgt voor betere prestaties. 2p

Vraag 28

Bij deze vraag is veel discussie over de vraag wat een consequentie is. Vrijwel unaniem vindt de vergadering dat het je eigen maken van de overtuiging dat IQ ontwikkelbaar is, ook een consequentie is, een (mentale) handeling. Dit antwoord komt niet voor in het cv en is inmiddels door een collega voorgelegd aan het CvTE. Hier bepalen we ons tot de antwoorden op het cv.

- Docenten moeten leerlingen gaan motiveren tot inspanning. 1p
- Docenten moeten ervan overtuigd zijn dat IQ ontwikkelbaar is en dat hersenen sterker worden door gerichte inspanning. *Op, ze moeten het uitdragen, ze moeten iets doen.*
- Docenten moeten deze overtuiging tegenover leerlingen uiten omdat dat leerlingen sterker motiveert dan docenten die denken dat talent bepalend is. 1p
- De overtuiging dat IQ te ontwikkelen is uitdragen tegenover leerling. *1p, goed, want positieve verwachting*
- Docenten moeten bewuster op hun taalgebruik gaan letten. *Op, te algemeen*

NB Omgaan met teleurstelling is in de tekst iets wat leerlingen moeten doen/leren, wordt niet gekoppeld aan de docent.

Vraag 30

Levert weinig discussie op.

Punt 1:

- je hard werkt, 1p: voor een leerling is hard werken veel oefenen
- je inspanning levert. 1p, 'gerichte' is niet cruciaal, er staat ook niet 'als je veel *gericht* oefent'

Punt 2:

- kun je aanleren. 1p raakt aan de kern, nl dat er ontwikkeling is.
- kun je trainen door gerichte inspanning. 1p: trainen is voldoende alternatief voor ontwikkelen en toevoeging 'gerichte inspanning' maakt het niet fout

Vraag 31

Deze vraag levert niet zo veel problemen op. De vraag is of 'talent' letterlijk genoemd moet worden. Dit kan ook 'capaciteiten' zijn, of 'potentie oproepen'. In de context is 'intelligent' ook voldoende alternatief.

- Zoals Aphrodite de kracht bezit standbeelden tot leven te brengen, zo bezitten docenten de kracht om het IQ van leerlingen te ontwikkelen en zijn daarmee bepalend voor hun carrière. 2p.
- In de vergelijking is Aphrodite de docent die het standbeeld van Pygmalion nog een stap verder brengt, zoals een docent dat kan doen met de kennis van een leerling. 1p, het tweede deel is te zwak als alternatief voor bolletje 4.

Vraag 32

Bolletje 1

'Geen negatieve boodschap uitdragen' is niet hetzelfde als een positieve boodschap uitdragen, maar in de context van de vraag is het wel logisch om de nadruk te leggen op het niet hebben van een negatieve houding. Vergelijk ook 28, bolletje 2 en de rechtstreekse koppeling van prestaties en negatieve feedback in alinea 5 van tekst 4. De vraag luidt ook *blijkens alinea 5*.

- Het antwoord op deze vraag zou bevestigend zijn als kinderen niet meer de impliciete boodschap krijgen van hun omgeving dat hun vermogens beperkt zijn en als kinderen niet meer gelabeld zouden worden op basis van een hoog IQ. 1p
- Als ze niet (indirect) beïnvloed werden door het idee dat talent aangeboren is. *Op, dit ligt er te ver vanaf*

Bolletje 2

De vraag gaat over steigerbouwers, en de veronderstelling is dat zij juist gezien zijn als kinderen met een laag IQ. Antwoorden moeten dus niet gaan over het gevaar van het benadrukken/bevorderen van excellentie.

- Kinderen met een hoog IQ moeten niet te veel te horen krijgen dat ze slim zijn omdat ze hiervan faalangstig kunnen worden. Op

Vraag 33

Er is gevraagd om een aanvulling op het CV met extra uitleg over deze vraag. In de voorbespreking bleek dat vrijwel alles in de vraagvorm goed is. De constaterende vorm is voor formuleringen als 'het is de vraag wat intelligentie inhoudt'. Eigenlijk wordt er gevraagd naar alternatieve titels. De cursieve opmerking heeft het over 'uitlegbaar', dus dan kun je heel veel kanten op.

Alle antwoorden die een antwoord geven op de vraag uit de titel zijn fout. Het mag dus geen antwoord zijn 'slim is...'. Dit leidt helaas tot heel pijnlijke situaties, want als dezelfde zin als vraag geformuleerd is, kan die al snel wel goed gerekend worden.

- Wat is intelligentie/IQ? = voldoende parafraze van hoe word je slim/slimmer?
- Wat moet een leerling doen om slimmer te worden? = goed
- Wanneer ben je slim? = goed

Optie 3: Het 'doen' mag betrekking hebben op leerlingen, docenten en andere betrokkenen: wat is slim voor het ministerie van onderwijs om te doen? = goed.

Vraag 34

Intelligentie en IQ worden in de context van deze teksten gezien als alternatief voor talent. Intelligentie/IQ/talent kun je ontwikkelen.

- Talent wordt bepaald door stimulatie en oefening. *Op, want geen ontwikkeling*

Vraag 35

De vraag gaat over het verschil in visie over het *bevorderen* van talent. Het antwoord moet dus niet gaan over het wel of niet aangeboren zijn van talent of over wat je onder talent verstaat.

- Volgens de hoofdtekst is talent niet aangeboren, volgens de satelliettekst zijn er toch kinderen met 'zo veel potentieel' dat ze extra aandacht verdienen. *Op*
- Bij tekst 4 gaat het puur over het stimuleren van intelligentie. Tekstfragment 1 vindt naast intelligentie ook sportieve excellentie en artistieke belangrijk. *Op*
- Tekstfragment 1 geeft aan dat maar een klein deel van de leerlingen zo veel potentieel heeft dat met de juiste stimulatie en oefening dit kind kan uitgroeien tot een waar toptalent. Tekst 4 geeft echter aan dat het niet te maken heeft met potentieel maar met harde werkers die uitdagingen aangaan, niet op safe spelen en teleurstellingen meemaken. *1p voor bolletje 1. B2 is onvoldoende aanwezig*
- In tekstfragment 1 wordt gezegd dat alleen kinderen met veel potentieel de kans moeten krijgen om meer intelligentie te vergaren dan het basisniveau. Terwijl tekst 4 juist beschrijft dat ieder kind die kans zou moeten krijgen. *2p, kern is de tegenstelling tussen kinderen met potentieel of alle kinderen.*